

דגם תשובות – תלמוד, קטע שלא נלמד, מס' 6571, קיץ תשפ"ה, 2025

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

1. א. רבי אליעזר אומר גם אני שמעתי מרבותי כדעת רבי מאיר (תנא קמא), שזה וזה, כלומר מעביר חבית בחינם ומעביר חבית בשכר (א: שומר חנם ושומר שכר), נשבעים שלא פשעו בחבית ונפטרים מלשלם, אבל אני תמה כיצד הם נפטרים בשבועה שלא פשעו?
ב. גנבה ואבדה הם מקרים אמצעיים בין שתי הקצוות, אונס ופשעיה. מצד אחד גנבה ואבדה קרובים לאונס מפני שהם לא לגמרי בשליטת השומר. מצד אחר גנבה ואבדה קרובים לפשעיה כי יש בהם צד מסוים של התרשלות וייתכן ששמירה טובה יותר הייתה מונעת את הגנבה והאבדה.
2. – מכיוון שרבי מאיר אמר שמעביר החבית נשבע שלא פשע ונפטר מלשלם, מוכח שלפי דעתו עצם ההיתקלות אינה נחשבת פשעיה (הגורם לשבירה בוודאי לא היה פחות מהיתקלות).
– מאחר שרבי מאיר פוטר אפילו שומר שכר שנתקל, מוכח שלא זו בלבד שאין ההיתקלות נחשבת פשעיה לפי דעתו, אלא שנחשבת אונס.
3. א. (1) אדם שהכד שלו נשבר ברשות הרבים והוא לא פינה את השברים, או אדם שהגמל שלו נפל ברשות הרבים והוא לא העמיד אותו. ובעקבות השבירה או הנפילה נגרם נזק.
(2) הדעה של רבי מאיר היא שהבעלים שנתקל, ועקב כך נשבר הכד או נפל הגמל, הוא פושע ולכן הוא חייב על הנזק שנגרם.
הדעה של חכמים היא שהבעלים שנתקל, ועקב כך נשבר הכד או נפל הגמל, אינו פושע ולכן הוא פטור בדיני אדם על הנזק שנגרם.
ב. בברייתא "המעביר חבית..." חייב רבי מאיר את מעביר החבית שנתקל בשבועה שלא פשע ופטר אותו מלשלם בעבור החבית שנשברה. הגמרא הסיקה מכך שרבי מאיר סובר שנתקל אינו פושע.
בברייתא "נשברה כד..." חייב רבי מאיר את הבעלים שנתקל לשלם על הנזק שנגרם. הגמרא הסיקה מכך שרבי מאיר סובר שנתקל פושע הוא.
ג. דברי רבי מאיר בברייתא "המעביר חבית..." נאמרו מפי תנא אחד, ודברי רבי מאיר בברייתא "נשברה כד..." נאמרו מפי תנא אחר. שני התנאים חולקים זה על זה מה סובר רבי מאיר.
4. א. רבי יהודה סובר שנתקל אינו פושע אבל גם אינו אנוס, ולכן שומר חנם יישבע שלא פשע ויפטר. לעומת זאת נושא שכר חייב לשלם כי הוא חייב גם על מצבים כמו גנבה ואבדה שאינם פשעיה ואינם אונס.
ב. לדעת רבי מאיר, נתקל הוא אנוס ולכן גם שומר שכר פטור, ואילו לדעת רבי יהודה, נתקל אינו פושע אבל גם אינו אנוס ולכן שומר שכר חייב.
5. א. הקושי: מדוע יפטר שומר שכר בשבועה שלא פשע? הרי גם אם לא פשע הוא צריך לשלם, כי שומר שכר חייב אף בגנבה ואבדה.
ב. בנוגע לשומר שכר רבי אליעזר סובר כרבי יהודה. על פי רבי אליעזר, שומר שכר "כי לא פשע נמי שלומי בעי" כלומר מדובר במצב שאינו אנוס, ולכן הוא חייב כשהוא מקבל שכר, וזה כדעת רבי יהודה שנתקל אינו אנוס.
6. במקרה שמעביר החבית נתקל במקום מדרון, מובן הדבר שנשבע שלא פשע ונפטר מלשלם כי קרוב לאונס הוא; אבל במקרה שנתקל שלא במקום מדרון, וכי יכול הוא להישבע שלא פשע? הרי היתקלות במקום כזה היא בוודאי פשעיה.

7. 1. במקום מדרון "היכא דליכא ראייה" – נשבע ונפטר. 2. במקום מדרון "היכא דאיכא ראייה" – צריך להביא עדים כדי להיפטר, ואין די בשבועה. 3. שלא במקום מדרון – חייב.
8. א. הקושיה: הסתירה בדעת רבי מאיר בין הברייתא של "המעביר חבית..." לבין הברייתא של "נשברה כדו...".
[הערה למעריכים: תלמידים שמפנים כאן לתשובה ב3 – יש לקבל את תשובתם.]
ב. התירוץ של רבי חייא בר אבא: רבי מאיר סובר שנתקל פושע הוא ולכן בברייתא "נשברה כדו..." חייב הבעלים בנזקים. גם מעביר החבית היה צריך להיות חייב, והסיבה שרבי מאיר סובר שנשבע ונפטר במקרה זה היא תקנת חכמים, כי אחרת אנשים לא יהיו מוכנים להעביר חבית לחבריהם שמא ייתקלו ותישבר החבית ויתחייבו.
9. א. הגמרא שואלת שאלה זו דווקא אחרי תירוצו של רבי חייא בר אבא, כי לפי התירוץ שלו רבי מאיר סובר שנתקל פושע הוא, ואם כן בוודאי אינו יכול להישבע שלא פשע.
ב. מעביר החבית נשבע שהוא לא שבר את החבית במזיד ונפטר מלשלם [אף שהוא פושע]. גם לפי תשובה זו נתקל נחשב פושע.
10. א. המטרה בשבועה זו היא לוודא שלא פשע, שהרי אם פשע הוא חייב.
ב. בגמרא ההתייחסות היא לדעת רבי מאיר שסובר נתקל פושע הוא, אבל ההלכה היא כדעת חכמים שנתקל אינו פושע. כיוון שמעביר החבית מקבל שכר, הוא צריך להיות חייב במקרים שהם כמו גנבה ואבדה, אך הוא פטור בעקבות תקנת חכמים וחייב בשבועה שלא פשע.
11. א. רש"י: הסבלים שנשאו בעבור רבה בר בר חנן את חבית היין, שברו אותה בפשיעה לא במקום מדרון. מהרש"א: הסבלים שנשאו בעבור רבה בר בר חנן את חבית היין, שברו אותה במקום מדרון ולא בפשיעה.
ב. "למען תלך בדרך טובים" – רבה בר בר חנן צריך לנהוג לפניו משורת הדין ולהשיב לסבלים את הגלימות שלקח מהם. "וארחות צדיקים תשמור" – רבה בר בר חנן צריך [ללכת בדרך צדיקים ו] לשלם לסבלים את שכרם.
ג. הצדיקים הם הסבלים.
הוכחה: צדיקים הם ההיפך ממושעים [על פי הפסוק בספר הושע], וכיוון שהסבלים לא פשעו בשבירת החבית כי נתקל אינו פושע, הם צדיקים.